

La ignorància al poder i el poder de la ignorància per Irene de Puig

Hi ha qui opina que el segon esborrany de la LOMCE (*Ley orgánica para la mejora de la calidad educativa*) és millor que l'anterior. Tan se val. Cap dels dos acompleix la tasca de "millora" de què presumeixen les sigles, i la paraula *calidad* hi és més que sobrerera.

Sigui dit al marge de les qüestions més greus, com ara que les llengües cooficials perden pes, que es reestructuren les matèries i l'estat es queda el que en diu les troncales obligatòries, és a dir, totes les serioses i deixa a les Comunitats i Centres educatius quatre rampoines per repartir i administrar.

Deixant al marge també que el nomenament de directors serà per concurs de mèrits i que es rebaixa el poder de decisió dels òrgans directius dels centres, ens trobarem amb una mena de cos de capatassos de l'estat al servei del poder que ja imagino, sense voler saber què es considera mèrit i qui els avaluarà. Els ensenyants tenim al davant una carrera funcional molt atractiva!

Deixant de banda que el text de la LOMCE avala la segregació per sexes que és habitual en "certes" escoles concertades, perquè, com diu "l'ensenyament diferenciat per sexes no és discriminatori" com sí que seria discriminació un ensenyament diferenciat per raó de naixement, raça, religió o altres circumstàncies.

I finalment deixant de banda que hi ha molta pressa per implantar aquesta meravellosa llei edificant només ens queda la possibilitat de rondinar pel menysteniment i la supressió de l'ensenyament de la filosofia en els trams de la ESO i el Batxillerat, supressió que s'executa amb la mateixa precisió ideològica que les altres mesures esmentades.

I com tothom amb bon seny sap, en aquests moments no anem gaire sobrats de filosofia. Ens caldria més reflexió i més sensatesa en comptes de creuades involucionistes i antidemocràtiques.

Com molts dels lectors de la web del GrupIREF deveu saber, en l'esmentat esborrany desapareix l'ètica de quart d'ESO i la Història de la Filosofia del Batxillerat¹. Queda, com a estàndard una Filosofia obligatòria en el Batxillerat. Sobre els continguts d'aquesta matèria ens podem endur també algun ensurt! Amb aquestes retallades, el ministre Wert es passa pel forro totes les recomanacions institucionals com ara de la UNESCO i sordeja a les moltes veus que, justament, encoratgen a fer filosofia no sols els instituts, també a l'educació primària i la infantil.

I no cal dir que no té idea – i si la té, no li importa- dels beneficis que treballar amb filosofia pot aportar als estudiants d'avui, futur ciutadans, tal com

¹ NOTA: Poc abans de posar aquest article a la web hem sabut que el *Consejo de Estado* a l'informe sobre la LOMCE del divendres 19 d'abril d'enguany, suggereix que la Història de la Filosofia sigui una matèria troncal com es demanava. Res no està dit ni decretat encara!

s'expressa a l'informe que el Consell Superior d'Avaluació va fer sobre el projecte Filosofia 3/18 ara fa un any i que trobareu en aquesta mateixa web.

Òbviament si desapareix la Filosofia, tradicionalment situada a les etapes educatives superiors, no cal ni pensar en quina consideració deu tenir el ministre d'un projecte com el nostre. Res o menys que res, pèrdua de temps, inutilitat total.

Per citar només alguns documents i autoritats que estan a les antípodes del que preconitza el ministre citarem la UNESCO en tres dels seus documents emblemàtics

DECLARACIÓN DE PARÍS EN FAVOR DE LA FILOSOFÍA, 1995²

Nosaltres, els participants en les Jornades internacionals d'estudi sobre "Filosofia i democràcia al món " organitzades per la UNESCO a París els dies 15 i 16 de febrer de 1995,

Assenyalem que els problemes dels quals la filosofia s'ocupa són els problemes universals de la vida i l'existència humanes;

Creiem que la reflexió filosòfica pot i ha de contribuir a la comprensió i l'orientació del quefer humà;

Considerem que la pràctica de la filosofia, que no exclou cap idea del lliure debat i s'esforça per establir definicions exactes dels conceptes utilitzats per tal de comprovar la validesa dels propis raonaments i efectuar un examen rigorós dels aliens, permet a totes les persones aprendre a pensar amb independència;

Fem èmfasi que l'ensenyament de la filosofia estimula l'obertura mental, la responsabilitat civil, l'enteniment i la tolerància entre les persones i els grups; Insistim que l'educació filosòfica, en induir a la independència de criteri, la reflexió i la resistència a les diverses formes de propaganda, prepara totes les persones a assumir les seves responsabilitats davant les grans qüestions del món contemporani, especialment en el pla ètic;

Confirmem que el foment del debat filosòfic en l'educació i la vida cultural constitueix una aportació primordial a la formació dels ciutadans en posar en exercici la seva capacitat de judici, que és fonamental en tota democràcia.

Així doncs, comprometent-nos a fer tot el que puguem en les nostres institucions i en els nostres països respectius per aconseguir aquests objectius, declarem el següent:

Tot individu ha de tenir dret a dedicar-se al lliure estudi de la filosofia sota qualsevol forma i en qualsevol lloc del món;

L'ensenyament de la filosofia s'ha de mantenir o ampliar on ja existeix, implantar on encara no existeix i ser nomenada explícitament amb la paraula "filosofia";

² Declaració de París a favor de la Filosofia a
<http://institucional.us.es/araucaria/nro1/doc1.htm>;
<http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001386/138673s.pdf>

L'ensenyament de la filosofia han de donar professors qualificats i instruits específicament a aquest efecte i no estar supeditada a cap consideració econòmica, tècnica, religiosa, política o ideològica;

Tot mantenint la seva autonomia, l'ensenyament de la filosofia s'hauria de vincular en la mesura del possible a la formació acadèmica o professional en tots els camps;

FILOSOFIA UNA ESCUELA DE LIBERTAD. UNESCO, 2007³

"Si la filosofia és una actitud, una manera de viure, exigent i rigorosa, és també un ensenyament, una escola, un saber o potser encara més un conjunt de sabers, tot dins d'un esperit de descoberta i de curiositat inherent a la mateixa filosofia" Si és així, és una escola de llibertat". Aquestes són les paraules amb les quals Moufida Goucha, cap de la secció de seguretat humana, democràcia i filosofia de la UNESCO, obre el seu article de *La filosofia, una escuela de libertad*, a l'estudi que resumeix l'estat de l'ensenyament i aprenentatge de la filosofia en el món.

l explica que l'ensenyament de la filosofia és una peça clau en l'ensenyament de la facultat de jutjar, de crítica, de qüestionar i també de discernir. I ja des de l'inici fa un tomb interessant en la mesura que usa l'expressió « ensenyament de la filosofia i la seva pràctica » i parla amb vehemència d'ensenyar filosofia i aprendre a filosofar.

Què és la filosofia i en què consisteix filosofar? no tenen una resposta unànime, varien segons l'època, els corrents filosòfics i els propis filòsofs, però hi ha algunes respostes pendulars: pensar per si mateix o viure sàviament; interpretar el món o transformar-lo; conformar-se amb l'ordre del món o fer la revolució; aprendre a viure o aprendre a morir; pensar per conceptes o pensar a través de metàfores, aprendre a través dels sentits o aprendre mitjançant la raó, etc.

La gran novetat d'aquesta obra és l'aparició per primera vegada d'un capítol sobre l'ensenyament de la filosofia i l'aprenentatge del filosofar als nivells de preescolar i primària. Amb el sots títol: *La filosofia i els esperits joves : l'edat de l'astorament*. El capítol és dividit al seu torn en quatre parts; la primera planteja el que en diuen molt diplomàticament: Els interrogants suscitats per la filosofia amb infants: 1) la qüestió de l'educabilitat filosòfica de la infantesa, 2) la qüestió del paper del mestre, 3) la qüestió de la formació dels ensenyants. La segona: Promoure les pràctiques de caire filosòfic a nivell de preescolar i primària. La tercera: La filosofia amb els infants. I la quarta: La filosofia a nivell preescolar i primària en algunes xifres. I al final hi ha una conclusió en forma de coda que s'intitula: del desitjable al possible. Tot un manifest d'intencions.

Fins fa ben pocs anys aquesta consideració àmplia sobre la filosofia a l'educació infantil i a primària hauria estat impensable, ja que la filosofia semblava una

³La filosofía, una escuela de libertad. La enseñanza de la filosofía y aprendizaje del filosofar. La situación actual y perspectivas de futuro, <http://unesdoc.unesco.org/images/0019/001926/192689S.pdf>

exclusiva del món universitari o dels darrers nivells de batxillerat. Fins fa ben pocs anys al món acadèmic francès, anglès o alemany li hagués resultat estranya, aliena a les «qüestions serioses» de la filosofia, si no intemperant, fora de lloc o extravagant. Avui ocupa la quarta part d'un estudi sobre informació de 126 països. I la seva pràctica és reconeguda i encoratjada per la UNESCO.

En què es basa l'estudi per afavorir i promoure distintes formes de filosofar amb els infants i joves? Fonamentalment atribueix a les pràctiques que han pogut resseguir un treball en profunditat a partir de grans eixos:

- Pensar per si mateix
- Educació una ciutadania reflexiva
- Ajudar el desenvolupament de l'infant
- Facilitar la competència en llengua oral a través del diàleg
- Ajudar a conceptualitzar

Com diu el document del 2007, cal considerar la filosofia per a infants una proposta èticament desitjable, políticament fonamentada en la convenció i en els drets dels infants, i a més és psicològicament possible, com ja s'ha demostrat en altres articles i documents. Què esperem?

RECOMANACIONS PER A L'EDUCACIÓ FILOSÒFICA A AMÈRICA DEL NORD I EUROPA en el marc de la Reunió Regional d'Alt Nivell en l'ensenyament de la filosofia a Europa i Amèrica del Nord 14 a 16 febrer 2011, Milà, Itàlia. ⁴

"Nosaltres, participants en la reunió regional d'alt nivell sobre l'educació de la filosofia a Europa i Amèrica del Nord, organitzat conjuntament per la UNESCO i la Comissió Nacional Italiana per la UNESCO, els dies 14-16 de Febrer de 2011 a Milà, Itàlia, donem la benvinguda a aquesta iniciativa que ens dona l'oportunitat d'intercanviar idees i experiències i unificar els nostres esforços per ensenyament de la filosofia a la regió i en els nostres països respectius.

Recomanem:

1. Als **Estats membres** de la regió:

Política nacional, planificació i administració en l'educació

- Encoratjar el desenvolupament de polítiques educatives que atorguin un lloc clar, definit i autònom a la filosofia en els programes d'educació secundària i superior;
- Reafirmar que l'educació contribueix a l'autonomia intel·lectual de les persones i refusar reduir l'educació a una formació de tècniques i competències estrictament instrumentals;

⁴ El document complet que trobareu a:
<http://www.grupiref.org/documents/recomanacions-UNESCO.pdf>

- Reafirmar la importància crucial de l'ensenyament de la filosofia per al desenvolupament de l'esperit crític i prendre mesures per reforçar-lo;
- Col·laborar amb les parts involucrades per tal de reintroduir la filosofia allà on hagi desaparegut dels plans d'estudi i reforçar-la allà on ja és present;
- Evitar sotmetre el treball filosòfic en les pràctiques d'avaluació i indicadors de resultats que no són compatibles amb l'especificitat, el significat i l'essència d'aquesta disciplina;
- Garantir el ple respecte de la llibertat acadèmica en l'ensenyament de la filosofia, ja que és "una condició necessària perquè els ensenyats i les institucions d'educació superior puguin desenvolupar de les seves funcions ", com s'indica en el "Recomanació relativa a la situació del personal docent l'educació superior " de la UNESCO⁵;

Innovació Educativa

- Promoure la recerca, experiències pilot i pràctiques de filosofia amb infants en edat preescolar i primària i, si és possible, institucionalitzar aquest enfocament en el sistema educatiu;
- Encoratjar els debats acadèmics i pedagògics sobre la naturalesa específica dels cursos de filosofia, de l'educació cívica o moral i l'ensenyament religiós i sobre els vincles existents entre aquestes matèries per tal d'obtenir els màxims beneficis en cada tipus d'aprenentatge;
- Confiar als professors de filosofia la reflexió sobre qüestions relacionades amb la moral i la religió, en col·laboració amb els professors de moral i de religió;
- Donar suport als enfocaments interculturals dins l'ensenyament de la filosofia a les escoles de secundària, així com en la formació del professorat;

Formació del professorat i debats públics

- Proporcionar formació acadèmica i pedagògica sistemàtica – inicial, permanent i a distància – de tots els ensenyants de filosofia;
- Introduir cursos de filosofia i formació a les comunitats de recerca filosòfica i discussions filosòfiques en la formació dels docents en general, amb el recolzament dels departaments de filosofia, per fer de la recerca filosòfica un principi de l'ensenyament a primària i secundària en general, i de desenvolupar l'esperit crític entre els futurs ensenyants;
- Encoratjar els qui practiquen filosofia amb infants a fer cursos de filosofia, com a condició indispensable per fer filosofia a les escoles primàries;

⁵ 2ª Conferència General de la UNESCO, 29ª reunió, Resolucions, vol. 1, 1997.
<http://portal.unesco.org/fr/ev.php>
 URL_ID=13144&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

- Enfortir l'opinió pública a través d'un ensenyament filosòfic basat en l'aprofundiment de temàtiques com les normes, la cultura, la justícia social, la pau, la tolerància, etc. "

* * *

Després de veure què en diu la UNESCO, en tres moments diferents i de les protestes de la comunitat educativa sobre aquesta supressió no sé si calen més arguments. En tot cas, no es tracta de raonar i de presentar criteris, sinó d'imposar, de marcar la petxada com fan els gossos a cada arbre i sobretot d'anul·lar el que han fet "els altres".

El ministre vol espanyolitzar els catalans i alhora pretén idiotitzar a tots els espanyols. I és que, com deia la meva àvia, "la ignorància és molt atrevida", i jo afegiria agosarada, inconscient i danyina.

Davant de tots els disbarats esmentats, de la desproporció, de la parafernàlia liberal i parafeixista amb què s'obre pas aquesta llei, crec seriosament que tant individualment, com a professionals, i com a col·lectiu ens hem de plantejar l'objecció de consciència amb la mateixa barra i descarant-nos davant d'aquesta llei, tal i com feia el PP davant la demonitzada matèria de Ciutadania.

L'experiència del Grup IREF com associació que fa més de 26 anys que treballa amb i en Filosofia avala la crida d'un NO a la LOMCE.